

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Digressio brevis, in qua duodecim divinæ scientiæ dotes, seu
prærogativæ breviter recensentur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

quæ Deus non approbat, sed tantum permittit, & quæ non supponunt in Deo decretum positivum, sed tantum permissivum. Et hæc divisio fundamentum habet in Scriptura, in qua Deus dicitur bona & bonos cognoscere, ut Psal. 1. *Novit Dominus viam iustorum.* Peccatores vero nescire, & ignorare, juxta illud Luca 13. *Discedite à me operarii iniquitatis, nescio vos:* quamvis alibi Deus dicatur, & malos, & mala cognoscere.

DIGRESSIO BREVIS.

In qua duodecim divinæ scientiæ dotes, seu prærogativæ, breviter recensentur.

31. **V**T constat quanta sit divinæ scientiæ perfectio, breviter hic recensendæ sunt præcipuæ ejus dotes & prærogativæ, quibus omnem scientiâ tam Angelicam quam Humanam transcendit.

In primis illam superat ratione objecti specificativi & primarij, quod non est aliud quam ipsa divina essentia; quæ cum sit perfectissimus actus, & prima veritas, est perfectissimum intelligibile: unde cum perfectio cognitionis, ex nobilitate & præstantia objecti specificativi metienda sit, divina scientia est infinite perfecta, sicut divina essentia. Hanc rationem egregie illustrat Alcinoïus in libro de dogmatibus Platonis cap. 10. ubi sic discurre: *Cum sit prima mens omnium præstantissima, oportet præstantissimum etiam intelligibile illi esse propositum. Nihil autem potest habere seipsam præstantius. Seipsam igitur, & suisipsum notiones semper intelligit.*

32. **S**ecundo, ratione medij: Deus enim non per species, nec per effectus, sed per suam essentiam, tanquam per speciem, & speculum clarissimum omnia cognoscit, atque seipsum quasi pelagus rerum omnium contempletur. Unde Dionysius Carthusianus libro de Dei laudibus, ipsum alloquens, sic ait.

*Per propriam essentiam,
Omnium continentiam:
Ut per cognitivam formam,
Omnis entis primam normam:
Temetipsum, & creata
Intueris mens Beata.*

33. **T**ertio, ratione modi, quia non per discursum, nec per successione, sed per unicum intuitum, in instanti, tam enuntiabilia, quam simplicia; tam conclusiones, quam principia, sine ulla ratiocinatione cognoscit. *Non more nostro* (inquit Augustinus) *quod futurum est prospicit, vel quod præsens est aspiciit, vel quod præteritum respicit; neque ejus intentio de cogitatione in cogitationem transit, in cujus incorporeo intuitu adsunt cuncta que novit: quoniam tempora ita novit nullis suis temporalibus notionibus, quemadmodum temporalia movet, nullis suis temporalibus motibus.*

Cap. 7.
de di-
vini no-
min.

Opusc.
30. cap.
34.

Item ait Dionysius: *Divina Sapientia seipsam cognoscens, cognoscit omnia, & materialia immaterialiter, & indivisibiliter divisibilia, & diversa uniformiter, & multa unitè.* Demum Petrus Damianus Deum affirmat sic omnia temporâ intra suæ prævisionis arcana complecti, ut nec novum aliquid sibi penitus accedat; nec aliquid ab eo per cursus momenta recedat; sed nec diversis obtutibus diversa considerat: ut cum intendit præteritis, vacet à presentibus, vel futuris; vel rursus cum presentia atque futura considerat, oculos à presentibus avertat; sed uno duntaxat, ac simplici præsentissima majestatis intuitu, simul

A omnia comprehendit; neque hoc confusè, atque inexplicatè, sed omnia discernit, atque juxta prærogativam suam queque distinguit. Hoc explicat Opusculo trigesimo, theatri similitudine. *Planè* (inquit) *qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius undique interiorem theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, quia omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus præsentialiter videt.*

Cap. 7.

Quarto, ratione actualitatis: Scientia enim Dei non est habitualis, sed semper in actu, quia intelligere est ejus esse, & per suam essentiam intelligens est, non autem per aliquas species intelligibiles essentia superadditas. Unde Jeremia 1. *per virgam vigilantem designatur, & Ecclesi. 23. oculi Domini dicuntur multo plus lucidiores super Solem, qui semper est in actu lucendi.*

34.

Quinto, Ratione universalitatis, ad omnia enim se extendit, & quæcunque sunt in mundo, à primo Angelo usque ad vilissimum vermiculum, distinctissimè & clarissimè intuetur, penetrat, & comprehendit: futura omnia prospicit, præterita respicit, præsentia inspicit, res omnes possibilis penetrat, infinita agnoscit, seipsum & sua omnia, denique omne scibile comprehendit. Ut enim profundissimè suo more discurre D. Thomas hic art. 12. *Cognitio cujuslibet cognoscens se extendit secundum modum formæ quæ est principium cognitionis: species enim sensibilis quæ est in sensu, est similitudo solum unius individui, unde per eam unicum solum individuum potest cognosci; species autem intelligibilis intellectus nostri, est similitudo rei quantum ad naturam speciei, quæ est participabilis à particularibus infinitis; unde intellectus noster, per speciem intelligibilem hominis cognoscit quodammodo homines etiam infinitos, sed tamen non in quantum distinguuntur ab invicem, sed secundum quod conveniunt in natura speciei: propter hoc quod talis species intelligibilis, non est similitudo hominum, quantum ad principia individualia: sed solum quantum ad essentialia: essentia autem divina per quam intellectus divinus intelligit, est similitudo sufficiens omnium quæ sunt vel esse possunt: non solum quantum ad principia communia, sed etiam quantum ad principia propria uniuscujusque: ex quo sequitur quod scientia divina sit omnium rerum comprehensiva, & ad infinita se extendat.*

35.

Unde Augustinus 12. de civitate Dei, Deum probat omnia, quamlibet exilia, & incomprehensa, infinitâ suâ cognitione complecti: veluti numeros omnes quamvis infinitos. Verba ejus sunt: *Infinitas itaque numeri, quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus; non est tamen incomprehensibilis ei, cujus intelligentie non est numerus. Quapropter si quidquid scientiâ comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profectò & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia ipsius incomprehensibilis non est.*

Cap. 12.

Hanc divinæ scientiæ profunditatem, & infinitatem, considerans Propheta Regius, & ad ejus aspectum contremiscens, exclamat: *Confitebor tibi Domine, quoniam terribiliter magnificatus es mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam! Quæ verba expendens Chryostomus homil. de incomprehensibili Dei natura: *Multa sunt* (inquit)*

E

que licet miremur, non tamen cum timore, ut A
magnifica adificia columnarum, ornamenta pa-
ricium, picturas corporum: at maris vastitatem,
immensaque aquarum gurgites & altitudinem,
non sine metu inspicimus: sic & Propheta, cum
vastum id, immensumque divina scientia pelagus
inspicit, vertigine quasi tentatus stupefcit, ac
summo cum timore demirans, recedit, atque ex-
clamat: *Mirabilis facta est scientia tua!*

36. Sexto scientia Dei commendabilis est ratione
sua certitudinis, & infallibilitatis: Deus enim
in sua essentia, veluti in speculo nitidissimo & lu-
cidissimo, quod rerum omnium formas expri-
mit, omnia ab aeterno intuetur, vel in ideis &
exemplaribus aeternis, vel in suis decretis, vel in
ipsa sua aeternitate, cui cuncta sunt praesentia, ut
infra declarabitur: quae cum firmissima & immu-
tabilia sint, certissima erit & infallibilis ejus
scientia. Quomodo enim mutari vel falli posset,
quae cum divino esse identificatur, quod increa-
tum est: quae in decreto efficaci fundatur, quod
frustrari nequit; quae ab aeternitate mensuratur,
apud quam nulla est transmutatio, neque vicissi-
tudinis obumbratio?

Disp. 4.
art. 7.

37. Septimo, ratione suae perspicaciae: Sicut enim
Sol ex alto caelorum vertice, luce sua quasi oculo
terram inspicit, ac illustrat, & omnia facit visibi-
lia: ita Deus acie perspicacissimâ & immensâ
mentis suae, totum orbem inspicit, circumspicit;
imò introspicit, & ad fundum quaquaversum
prospicit & comprehendit. Quapropter Eccli. 23.
oculi Domini multo plus lucidiores super Solem
dicuntur: neque enim Sol radios in ima terrae,
aut in profundum abyssi diffundit; cum tamen
oculus Domini etiam illic adsit, & omnia intueatur.
Quod advertens Boëtius libro 5, de consolat.
metro 2, haec canit:

*Puro clarum lumine Phaeum,
Melliflui canit oris Homerus:
Qui tamen intima viscera terre,
Non valet, aut pelagi viscera,
Radium infirma prorumpere luce,
Haud sic magni condior orbis:
Huic ex alto cuncta tuenti,
Nulla terra mole resistunt,
Non nox atris nubibus obstat:
Quae sint, quae fuerint, veniantque,
Vno mentis cernit in ictu.
Quae quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere Solem.*

38. Octavo, ratione fecunditatis, nam ab aeterno
Deus per suum intelligere generat Verbum sibi
constitutum, & in tempore, ut lux maxima,
seipsum diffundit ad Angelos, homines, omnia-
que animalia; facitque cognosci & cognoscere
omnia, unde Salomon 3, Regum 3. *Quis posuit
in visceribus hominis sapientiam? vel quis de-
dit gallo intelligentiam?* Et Jacobus in sua Epist.
cap. 3. *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet
à Deo qui dat omnibus affluenter.* Ipsique Plato-
nici (ut refert Augustinus) dixerunt, *Deum esse
lumen mentium, ad discenda omnia, à quo facta
sunt omnia.*

8. de ci-
vit. cap.
7.

39. Nono, ratione uniformitatis: Nam divina scien-
tia est immutabilis & invariabilis, nunquam pro-
ficiens, nec deficiens; nec transiens de abstracti-
va in intuitivam, vel de intuitiva in abstractivam,
quando objectum transit à futuro ad praesens,
& à praesenti ad praeteritum; quia videt omnia,
etiam praeterita, & futura, ut praesentia in men-
Tom. I.

sura sua aeternitatis. Unde Eccli. 39. *Opera omnis
carnis coram illo, à saeculo & usque in saeculum
respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.*
Et Boëtius 5, de consolat. prosâ ultimâ: *Scientia
eius omnis temporis supergressa motionem, in sua
manet simplicitate praesentiae; infinita quoque pre-
teriti ac futuri spacia complectens, omnia quae
jam geruntur in sua simplici cognitione conside-
rat. Itaque si praesentiam pensare velis quâ
cuncta cognoscit, non esse praesentiam quasi fu-
turi, sed scientiam nunquam deficientis instan-
tia rectius aestimabis.* De quo plura dicemus infra,
cum de praesentia futurorum contingentium in
aeternitate differemus.

Disp. 4.
art. 7.

B Decimo, ratione efficientiae: Dei enim scien-
tia, ut applicata per decretum, est causa rerum,
non solum directiva, sed etiam effectiva, easque
producit per actum imperij, ut infra patebit.
Unde Proverb. 3. *Domini sapientia fundavit
terram, stabilivit caelos prudentia.* Et cap. 8. Di-
vina Sapientia loquens in propria persona, dicit:
*Quando preparabam caelos, quando appen-
debat fundamenta terrae, sum eo eram cuncta com-
ponens.* Item Sapient. 8. *Quis horum quae sunt
magis quam illa artifex?* Ad quod respiciens Dio-
nysius de divin. nomin. cap. 7. *Divina scientia
(inquit) ut ait Scriptura, omnium est artifex,
& semper omnia componit, estque causa indisso-
lubilis cohaerentiae & ordinis omnium, sineque
priorum, cum sequentium principijs semper con-
verit, & unam universi conspirationem, concen-
tumque pulcherrimum efficit.*

40.

C Undecimo, ratione independentiae à rebus: Il-
la enim non regulatur aut mensuratur à rebus,
sed est illarum regula & mensura, ut docet D.
Thomas hic art. 8. ad 3, his verbis: *Sicut scibilia
naturalia sunt priora quam scientia nostra, &
mensura ejus; ita scientia Dei est prior quam res
naturales, & mensura ipsarum.* Et 1. 2, quaest. 93.
art. 1. *Ratio intellectus divini aliter se habet ad
res, quam ratio humani intellectus; intellectus
enim humanus est mensuratus à rebus, ut scilicet
conceptus hominis non sit verus propter seipsum,
sed dicitur verus ex eo quod consonat rebus: in-
tellectus vero divinus est mensura rerum, quia
unaqueque res in tantum habet de veritate, in-
quantum imitatur intellectum divinum.* Sicut er-
go divinus amor non pendet, nec caulatur à bo-
nitate & perfectione quae sit in rebus, nec illam
supponit, sed potius efficit, ut tradit idem S. Do-
ctor infra quaest. 20. art. 2. dicens: *Amor Dei est
infundens & causans bonitatem in rebus.* Ita Dei
scientia non pendet à certitudine & veritate quae
sit in rebus, nec illam supponit, sed potius effi-
cit. Unde infra ostendemus, non ideo Deum
praescire res futuras, quia futurae sunt: sed potius
ideo illas esse futuras, quia sciuntur & cognoscun-
tur à Deo, per scientiam ejus liberam, innixam
decreto, ac in eo fundatam, quae scientia visio-
nis appellatur. Quare olim Aegyptij, ut hujus
divinae scientiae perspicaciam & potentiam decla-
rarent, hieroglyphicè, eam per oculum supra
sceptri fastigium existentem figurabant. Et Eccli.
24. oculi Domini Soli comparantur: quia sicut
Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quae-
que generat: ita & Deus intuitu suo, & per scien-
tiam visionis cuncta producit, & conservat. Si-
cut ex oriente Sole species agri pulcherrimè ver-
nant, rident prata, splendent horti: sic omnia
florēt, ac vigent, prospiciente Deo, juxta il-
lud Gregorij Magni libro 32. Moral. cap. 6. *N° 22*

41.

D sed dicitur verus ex eo quod consonat rebus: in-
tellectus vero divinus est mensura rerum, quia
unaqueque res in tantum habet de veritate, in-
quantum imitatur intellectum divinum. Sicut er-
go divinus amor non pendet, nec caulatur à bo-
nitate & perfectione quae sit in rebus, nec illam
supponit, sed potius efficit, ut tradit idem S. Do-
ctor infra quaest. 20. art. 2. dicens: *Amor Dei est
infundens & causans bonitatem in rebus.* Ita Dei
scientia non pendet à certitudine & veritate quae
sit in rebus, nec illam supponit, sed potius effi-
cit. Unde infra ostendemus, non ideo Deum
praescire res futuras, quia futurae sunt: sed potius
ideo illas esse futuras, quia sciuntur & cognoscun-
tur à Deo, per scientiam ejus liberam, innixam
decreto, ac in eo fundatam, quae scientia visio-
nis appellatur. Quare olim Aegyptij, ut hujus
divinae scientiae perspicaciam & potentiam decla-
rarent, hieroglyphicè, eam per oculum supra
sceptri fastigium existentem figurabant. Et Eccli.
24. oculi Domini Soli comparantur: quia sicut
Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quae-
que generat: ita & Deus intuitu suo, & per scien-
tiam visionis cuncta producit, & conservat. Si-
cut ex oriente Sole species agri pulcherrimè ver-
nant, rident prata, splendent horti: sic omnia
florēt, ac vigent, prospiciente Deo, juxta il-
lud Gregorij Magni libro 32. Moral. cap. 6. *N° 22*

Disp. 5.
art. 3.

E Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quae-
que generat: ita & Deus intuitu suo, & per scien-
tiam visionis cuncta producit, & conservat. Si-
cut ex oriente Sole species agri pulcherrimè ver-
nant, rident prata, splendent horti: sic omnia
florēt, ac vigent, prospiciente Deo, juxta il-
lud Gregorij Magni libro 32. Moral. cap. 6. *N° 22*

B b ij

*existentia videndo creat, existentia videndo con-
tinet. Quicquid ergo creator non videt, essentia
subsistendi caret. Sed de hoc fusè, cum de causa-
litate scientiæ Dei disseremus.*

*Disput.
arti. 1.*

Denique Dei scientia, angelicam & humanam superat, ratione entitatis: Nam scientia in Deo non est accidens, sicut in nobis; nec aliqua qualitas ei superveniens & superaddita, sed ipsamet Dei entitas & substantia increata, cum esse Dei sit ejus intelligere. Undè præclare Synezius libro de insomniis: *Deo sola ad cognoscendum natura sufficit.* Et Augustinus 7. de Trinit. *Deo hoc est esse, quod sapientem esse.* Hac etiam de causa Maximus Tyrius apud Euthimium in Panoplia, Deum neque intelligentem propriè, neque intellectionem dici patitur, etiam hoc posterius fatius esse putat illi concedere. *Deus* (inquit) *neque intelligens dicitur propriè, neque intellectus, ne compositus existimetur. Nam & quod intelligens est, secum unà consideratam habet intelligendi facultatem; & quod intelligitur, ad hoc ipsum ut intelligatur eandem habet facultatem. Sed neque intellectio dici potest. Nam intellectio naturâ suâ habet capacem sui substantiam. Quare superest ut supra hæc omnia constituatur. Nisi forte sic illam intellectionem esse dicamus, ut sit ipsum intellectio secundum substantiam, ac totum intellectio, & solum intellectio, & intellectio supra intellectionem.*

DISPUTATIO II.

De scientia possibilium.

Scientiâ Dei absolute & secundum se consideratâ, eam per ordinem ad creaturas quæ sunt illius objecta materialia & secundaria contemplantur. Et primò differimus de scientia possibilium, quæ *simplicis intelligentiæ* appellatur; acturi postea de scientia futurorum contingentium, quæ *scientia libera*, seu *visionis*, nuncupatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum Deus cognoscat creaturas posibles in sua essentia tanquam in causa?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa, conclusio affirmativa statuitur, & ex SS. Patribus suadetur.

1. **S**uppono primò contra Aureolum, Deum cognoscere omnes creaturas, non solum secundum illud esse eminent, & increatum quod habent in Deo; sed etiam secundum esse proprium, & particulare, quod singulæ in seipsis habent, vel habere possunt extra Deum; subindeque scientiam Dei non tantum terminari ad ipsam Dei essentiam, & ad eminentiam illam omnium rerum creabilem, quam in se formaliter Deus habet; sed etiam ad ipsas res creabiles, quæ in ipso non sunt formaliter, sed tantum eminenter.
2. Probatur primò hæc suppositio ex infinita perfectione divinæ scientiæ, quæ debet se extendere ad quodcumque cognoscibile distinctè & in particulari.

A Secundò, Quia alioquin Deus non cognosceret creaturas, sed tantum suam essentiam: quia creaturæ prout sunt in Deo, non sunt creaturæ, sed ipsa creatrix essentia.

Tertiò, Quia ut dicemus disputatione sequenti, scientia Dei est causa rerum: unde sicut Deus illas producit secundum esse proprium & particulare quod habent in seipsis: ita & illas cognoscit. Adde quod, Deus non posset gubernare res hujus universi in particulari, si illas non cognosceret; nec reddere unicuique secundum opera sua, si singula distinctè & in particulari, non essent ei nota.

B Hoc præsupposito tanquam certo, difficultas est, & gravis controversia inter Thomistas, & Recentiores, de modo quò Deus creaturas cognoscit in seipsis: an scilicet illas cognoscat immediate, & independenter ab essentia divina priùs cognita; an verò solum mediatè, & in essentia divina tanquam in causa, & medio priùs cognito, quod ut meliùs percipiatur.

Suppono secundò: Duplex à Philosophis solere distingui medium ducens in cognitionem alterius: unum ut quod, quod vocatur, *medium incognitum*, quale est species impressa, quæ non cognoscitur ut quod, sed solum est ratio cognoscendi objectum quod repræsentat. Aliud ut quod, quod appellatur *medium cognitum*, quale est speculum v. g. quod priùs debet videri, quam in eo videantur objecta quæ repræsentat.

Suppono tertio ut certum, & ab omnibus receptum, Deum cognoscere creaturas posibles in seipso ut in objecto primario. Patet hæc suppositio, primò quia omnis potentia secundarium objectum attingit ratione primarij, quod est illud in primario aliquo modo attingere: Sed creaturæ sunt objectum secundarium intellectus divini, Deus autem primarium: Ergo cognoscit creaturas in seipso ut objecto primario. Secundò, Cognosci in aliquo ut in objecto primario, est ratione illius ut moventis terminare cognitionem: Sed Deus in cognitione creaturarum non movetur ab ipsis, sed à propria essentia, quæ unitur per modum speciei, tam in sui cognitione, quam in ordine ad cognitionem creaturarum, aliàs divina cognitio dependeret à creaturis, & perferretur ab illis, quod implicat: Ergo cognoscit illas in seipso, ut in objecto primario. Tertio, Cognosci in alio ut in objecto primario, est cognosci per speciem illius: Sed creaturæ cognoscuntur à Deo per speciem non illis propriam, sed sui: Ergo illas cognoscit in seipso ut in objecto primario.

Solum ergo difficultas est, & celebris inter Thomistas & Recentiores controversia, an Deus in seipso, ut causa prima, & medio priùs cognito, creaturas posibles cognoscat? Hoc enim negat Vazquez hic disp. 60. cap. 2. & 3. quem sequuntur plures ex Recentioribus: affirmant verò Thomistæ, & plures alij, cum quibus

Dico: Deum cognoscere creaturas in sua essentia tanquam in causa.

Probatur primò conclusio ex Dionysio Areopagita, Theologorum Principe, qui apertè tradit nostram sententiam, cap. 7. de divin. nominibus, ubi habet hæc verba: *Neque autem ea quæ sunt ex his quæ sunt discens noscitur divina mens, sed ex se & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam & antecomprehensam habet, non quod per speciem singula consideret, sed quod uno causa complexum omnia sciat.* Et paucis interpositis addit: *Seipsam*